

УДК 37(091):004

О. М. САМОЙЛЕНКО

м. Миколаїв

samoilenko65@mail.ru

ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ЕЛЕКТРОННОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ЇЇ ОСОБЛИВОСТІ

У статті розглянуто процес становлення електронної педагогіки та її особливості. Окреслено історичний перехід до інформаційного суспільства, що супроводжував радикальними змінами у сфері освіти та який побудовано на основі використання засобів інформаційних і комунікаційних технологій. Виокремлено чотири рівні аналізу в електронній педагогіці, які дозволяють усебічно дослідити педагогічні явища і процеси та робити висновки про їхній зміст і специфіку функціонування. Розкрито основні принципи електронної педагогіки та сформульовано деякі її проблеми, що є актуальними на сьогодні.

Ключові слова: електронна педагогіка, історичне становлення електронної педагогіки, навчання, інформаційно-освітнє середовище.

Перехід до інформаційного суспільства супроводжується радикальними змінами у сфері освіти. Незважаючи на використання засобів інформаційних та комунікаційних технологій, головним для сучасного викладача залишається володіння педагогічною теорією та розуміння проблем, які він ставить перед собою. Об'єктивний процес інформатизації всіх сфер людської діяльності зумовив появу нової суспільної формації – інформаційне суспільство. Класична педагогіка, починаючи з Я. А. Коменського, стала актуальною в індустріальну епоху, але сприймалася як неадекватна для інформаційного суспільства. У зв'язку з цим виникла потреба у розробці нової парадигми до освіти.

Неактуальними є такі компоненти парадигми освіти індустріального суспільства, як освіта для суспільного виробництва; вчення в молодості як запас на все життя; передача педагогом знання, який стоїть над тими, хто навчається; стабільна структура навчальних дисциплін та форм організації навчального процесу з акцентом на аудиторні заняття; книга як основний засіб навчання та ін. З'являється необхідність формування нової педагогіки, яка адекватна для постіндустріального суспільства – електронної [5].

Аналіз літературних джерел дає підстави стверджувати, що потребу в постіндустріальній педагогіці визнавали вчені А. А. Андреев, В. Д. Шадріков, С. А. Щенніков, І. А. Скальський, В. В. Наумов, В. Н. Кухаренко та інші експерти в цій галузі. Велика кількість очних і дистанційних конференцій, семінарів і шкіл

в освітньому просторі, присвячених застосуванню інформаційних і комунікаційних технологій в освіті, свідчить про актуальність і затребуваність цього напрямку в науково-педагогічному співтоваристві, а також про необхідність обміну досвідом і дискусій із цих проблем. Багато наукових заходів організовано із 2007 року, більшість із яких є щорічними. Зокрема Міжнародна конференція з питань навчання із застосуванням технологій e-Learning, Міжнародна науково-практична педагогічна конференція «Компетенції вчителя як фактор інтеграції інформаційно-комунікаційних та сучасних педагогічних технологій», Щорічна міжнародна конференція-виставка «Електронні ресурси в безперервній освіті», Міжнародні інтерактивні форуми електронних освітніх технологій, Міжнародна літня школа e-Learning та ін. Матеріали заходів спрямовано на опис реального досвіду впровадження e-Learning, досвіду розробки електронних навчальних матеріалів та проведення навчальних занять, успіхів і труднощів організації та інших елементів практичної діяльності. Можна констатувати розвиток емпіричного досвіду електронного навчання за відсутності наукових теоретичних узагальнень.

Мета статті – огляд процесу становлення електронної педагогіки та її особливості.

Дотепер педагогіка є багатогалузевою наукою, функціонує та розвивається в тісному взаємозв'язку з іншими науками. Як свого об'єкта вона розглядає систему педагогічних явищ, пов'язаних із розвитком індивіда. Предметом педагогіки є цілісний педагогічний

процес спрямованого розвитку та формування особистості в умовах її виховання, навчання й освіти.

Педагогіка постіндустріального суспільства формується в абсолютно нових умовах існування й розвитку інформаційного суспільства, коли мірою всіх соціальних речей, основоположною умовою виробництва та відтворення суспільної цілісності стають розвиток і збагачення людського інтелекту, творчої енергії, духовно-моральних сил. Основне завдання – створення умов, що сприяють розвитку в людини твердих моральних орієнтирів, здатності самостійно вирішувати проблеми в динамічному суспільстві [10, 140–141].

Постіндустріальне суспільство, на відміну від індустріального суспільства кінця XIX – середини XX століття, більшою мірою зацікавлене в тому, щоб його громадяни були здатні самостійно, активно діяти, приймати рішення, гнучко адаптуватися до мінливих умов життя. Іншими словами, навчальний заклад має створити умови для формування особистості, а це вимагає комплексних зусиль не тільки школи, а й усього суспільства. Процес навчання сучасної людини стає переривчастим (школа – технікум – ВНЗ). А система безперервної освіти є потребою кожної людини. Тому вже в цей час виникла необхідність удосконалити процес навчання за рахунок сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Усе частіше використовуються електронні засоби як джерела інформації. Виникає потреба у знаходженні шляхів педагогічного вирішення назрілих проблем освіти [3; 7].

Існують галузі застосування загальнопедагогічних знань, які поділяються на дошкільну педагогіку, педагогіку школи, виробничу, військову, виправно-трудова, соціальну та корекційну педагогіки. Це загальноприйнятий розподіл, хоча підстави для класифікації різні. Можна стверджувати, що електронна педагогіка – це не окрема нова галузь, а вона присутня в кожній із зазначених галузей педагогіки. Кожна з галузей еволюційно переходить в електронну. Під електронною педагогікою можна розуміти науку, що скеровує свої зусилля на оперативне розв'язання важливих суспільних проблем виховання, освіти, навчання в умовах інформаційно-освітніх середовищ [4].

Освітні процеси, як відомо, відбуваються в педагогічній системі, яка складається з таких елементів, як мета, зміст, методи, засоби та форми навчання. Функціонування зазначених елементів в реальних умовах підтримується навчально-матеріальною, фінансово-економічною, нормативно-правовою та маркетинговою підсистемами. Усі перераховані елементи перебувають у взаємозв'язку й утворюють інформаційно-освітнє середовище [1].

Окреслимо зміни, внесені в освітній процес електронною педагогікою. По-перше, розширився понятійний апарат. По-друге, з'явилися такі категорії, як дистанційне навчання, електронне навчання, Інтернет-навчання, он-лайн-навчання, масові відкриті он-лайн курси, викладач дистанційного навчання, коучинг, електронні навчальні заняття та ін. Електронна педагогіка розвиває таку категорію, як персональне навчальне середовище – термін, який пов'язаний із практичним застосуванням ідей e-learning 2.0. Побудова персонального навчального середовища базується на хмарних обчисленнях. У таких середовищах є інструменти та послуги, що представляють окремі освітні платформи для використання їх у навчанні та досягнення освітніх цілей. Персональні навчальні середовища – це результат еволюції веб 2.0 та його впливу на освітній процес [8; 9].

Електронна педагогіка зберігає класичні педагогічні принципи: свідомість, активність, наочність навчання, систематичність і послідовність, міцність, доступність, зв'язок теорії з практикою та ін. Але поряд із класичними додалися й нові принципи, серед яких інтерактивність, стартові знання, ідентифікація, педагогічна доцільність застосування засобів інформаційно-комунікаційних технологій та ін. Електронна педагогіка спрямована на визначення загальних рис майбутньої системи освіти, таких як аксіологічна, культурологічна, антропологічна, гуманістична, синергетична та валеологічна [2].

Теорія електронної педагогіки дозволяє висувати й осмислювати наукові гіпотези, перевіряти отримані наукові факти, формулювати встановлені положення в умовах інформаційно-освітніх середовищ, що в результаті сприяє правильному й усебічному розвитку всієї педагогічної науки. Методи елект-

ронної педагогіки, тобто способи та прийоми вивчення педагогічних явищ і процесів в умовах інформаційно-освітніх середовищ, дають можливість досягати потрібних освітньо-виховних результатів.

Рівні аналізу в електронній педагогіці дозволяють повністю й точно дослідити педагогічні явища та процеси і на цій основі робити правильні висновки про їхній зміст і специфіку функціонування. Можна виокремити чотири рівні аналізу в електронній педагогіці:

- I рівень, гносеологічний, дає можливість правильно формулювати найбільш загальні наукові підходи до аналізу педагогічних явищ і процесів в умовах інформаційно-освітніх середовищ;
- II рівень, світоглядний, містить положення про фактори формування та розвитку особистості, а також освіти, навчання, виховання та педагогічну діяльність в умовах інформаційно-освітніх середовищ;
- III рівень, науково-змістовний, дозволяє правильно формулювати й обґрунтовувати закони та закономірності педагогічної науки, теорію і методику навчання й виховання людей в умовах інформаційно-освітніх середовищ;
- IV рівень, логіко-гносеологічний, забезпечує можливість правильно осмислювати предмет і об'єкт електронної педагогіки, визначення та розвиток категорій науки, здійснювати визначення та розвиток категорій електронної педагогіки, виявляти співвідношення педагогічної теорії та практики, зв'язків електронної педагогіки з іншими науками, формулювати положення про співвідношення фундаментальних і прикладних досліджень і розробок в умовах інформаційно-освітніх середовищ, робити прогнози в розвитку самої електронної педагогіки.

Також особливістю електронної педагогіки є те, що вона має справу з конкретними людьми, особистостями, не звертаючи уваги на те, що це відбувається в умовах інформаційно-освітніх середовищ. Від того, наскільки вона їх знає та враховує їхні різні особливості та чинники у віртуальному світі, залежить ефективність педагогічного впливу. Цілісність особистості залежить від усього комплексу зовнішніх впливів інформаційно-освітніх середовищ на неї в ході її розвитку.

Електронна педагогіка виходить з того, що в людини в процесі навчання й виховання повинна формуватися активна життєва позиція, що є зумовленою конкретними соціальними обставинами стійкою формою прояву ідейно-моральних настанов і відносин, знань і вмій, переконань і звичок, що надає регулюючий вплив на його поведінку та діяльність.

Формування електронної педагогіки пов'язують із формуванням і розвитком вільної особистості. У розвитку талантів особистості та сутності науки електронна педагогіка має свої загальні принципи [11; 6].

Викладач має чітко дотримуватись вимог щодо викладання у віртуальному освітньому середовищі. Це передбачає, по-перше, знання дидактичних властивостей інформаційно-комунікаційних технологій та вміння користуватися засобами навчання в умовах використання зазначених технологій; по-друге, управління процесами навчання та розвитку особистості з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

Взаємодія учасників навчального процесу в умовах електронного освітнього середовища. Такі середовища можуть забезпечити якість навчання за рахунок доступності в будь-який момент часу, зручності використання та гнучкості.

Засоби, методи та форми навчання на основі інформаційно-комунікаційних технологій забезпечують нові стандарти та способи навчання для всіх учасників навчального процесу. Електронна педагогіка передбачає навчання в групах в умовах інформаційно-освітніх середовищ. Викладачі повинні сприяти розвитку навичок спільного навчання у членів групи, управляти групою, гарантувати зворотний зв'язок для членів групи, підтримувати пізнавальну мету процесу навчання членів групи. В інформаційно-освітніх середовищах викладачі відіграють активну роль у формуванні груп та підтримки групової роботи.

В умовах інформаційного освітнього середовища відбувається співпраця учасників навчального процесу завдяки синхронних та асинхронних можливостей зворотного зв'язку. До них можна уналежнити телекомунікаційні конференції, електронна пошта, тематичні форуми та чати тощо. Це забезпечує

вільну взаємодію в глобальній мережі, допомагає та стимулює, розвиває впевненість у собі, прагне до ефективної корпоративної роботи.

Розширення вмінь та навичок викладача. Викладач повинен уміти проводити класифікацію електронних дидактичних ресурсів за призначенням, дидактичними цілями та формами організації роботи. Також він має використовувати електронні дидактичні ресурси в управлінні навчальним процесом; створювати сценарії для розробки різних типів занять; використовувати можливості наочно-образного подання навчальної інформації.

З урахуванням вищенаведеного сформулюємо деякі проблеми електронної педагогіки, що на сьогодні вважаються актуальними:

- недостатньо досліджено та виписано теоретичну базу електронної педагогіки;
- проблеми використання старих методів навчання за нових технологій;
- труднощі під час суміщення природних потреб людини у спілкуванні з новими технологіями, у зв'язку з чим викладачам треба докладати дуже багато зусиль, для того, щоб інформаційно-освітнє середовище та його складники мали належний вигляд;
- віддалений студент має певні обмеження в спілкуванні з викладачем;
- брак професіоналізму в ході розробки навчальних електронних матеріалів і необхідність спеціальної підготовки викладачів для роботи з новими технологіями, оскільки без спеціального навчання викладачі розробляють курси незадовільної якості.

Рішення сформульованих проблем електронної педагогіки дозволить просунути педагогічну практику в середовищі електронного навчання на новий якісний рівень.

О. М. САМОЙЛЕНКО
Mykolaiv

THE HISTORY OF ESTABLISHMENT OF ELECTRONIC PEDAGOGY AND ITS FEATURES

The article deals with the process of establishing e-pedagogics and its features. The historical transition to an information society, accompanied by radical changes in education and which is based on the use of information and communication technologies are outlined. The four levels of analysis in electronic pedagogics that allow fully explore pedagogical phenomena and processes and draw conclusions about their content and the specific operation. The basic principles of e-Education are explored and some of their problems that are up-to-date, are formulated.

Key words: e-pedagogics, the historical formation of e-pedagogics, learning, informational and educational environment.

Електронна педагогіка – це не окрема нова галузь. Вона наявна в різних галузях педагогіки, кожна з яких еволюційно переходить в електронну. Електронна педагогіка формується в абсолютно нових умовах існування та розвитку інформаційного суспільства, перехід до якого супроводжується радикальними змінами у сфері освіти.

Список використаних джерел

1. Андреев А. А. Педагогика высшей школы. Новый курс. / А. А. Андреев. – М.: ММИЭИФП, 2003.
2. Андреев А. А. Прикладная философия открытого образования: педагогический аспект / А. А. Андреев, В. И. Солдаткин. – М.: РИЦ «Альфа» МГОПУ им. М. А. Шолохова, 2002.
3. Дистанційна освіта в питаннях та відповідях [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eoi.ru/about/press-center/publication> – Назва з екрана.
4. Краевский В. В. Общие основы педагогики / В. В. Краевский. – М.: ИЦ «Академия», 2003.
5. Новиков А. М. Постиндустриальное образование / А. М. Новиков. – М.: «Эгвес», 2008. – 136 с.
6. Педагогика у сучасних інформаційно-освітніх середовищах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gdenet.ru/bibl/education/communications/5.1.html> – Назва з екрана.
7. Полат Е. С. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования: учебное пособие для студ. вузов / Е. С. Полат, М. Ю. Бухаркина, М. В. Моисеева, А. Е. Петров; под ред. Е. С. Полат. – М.: «Академия», 2009. – 272 с.
8. Роберт И. В. Информационные и коммуникационные технологии в образовании: учебно-методическое пособие / И. В. Роберт, С. В. Панюкова, А. А. Кузнецов, А. Ю. Кравцова. – М.: Дрофа, 2008. – 312 с.
9. Трайнев В. А. Информационные коммуникационные педагогические технологии (обобщения и рекомендации) / В. А. Трайнев, И. В. Трайнев. – М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и К», 2008. – 280 с.
10. Ширшов Е. В. Информационно-педагогические технологии: ключевые понятия / под ред. Т. С. Буториной. – Ростов-н/Д.: Феникс, 2006. – 256 с.
11. Щенников С. А. Основы деятельности тьютора в системе дистанционного образования / С. А. Щенников, А. Г. Теслинов и др. – М.: Дрофа, 2006. – 591 с.

А. Н. САМОЙЛЕНКО
г. Николаев

ИСТОРИЯ СТАНОВЛЕНИЯ ЭЛЕКТРОННОЙ ПЕДАГОГИКИ И ЕЕ ОСОБЕННОСТИ

В статье рассмотрен процесс становления электронной педагогики и ее особенности. Определены исторические переходы к информационному обществу, сопровождающиеся радикальными изменениями в сфере образования и построенные на основе использования средств информационных и коммуникационных технологий. Описаны четыре уровня анализа в электронной педагогике, которые позволяют всесторонне исследовать педагогические явления и процессы, а также делать выводы об их содержании и специфике функционирования. Раскрыты основные принципы электронной педагогики и сформулированы некоторые ее проблемы, которые являются актуальными на сегодняшний день.

Ключевые слова: электронная педагогика, историческое становление электронной педагогики, обучение, информационно-образовательная среда.

Стаття надійшла до редколегії 30.01.2015

УДК 378.147

I. В. СЕРЕДА

м. Миколаїв

sereda_iv71@mail.ru

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА ФІЛОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН ДО ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

У статті досліджено шляхи підвищення ефективності професійно-педагогічної підготовки майбутнього викладача-філолога засобами технологій педагогічної освіти. Сформульовано організаційно-педагогічні умови підготовки майбутнього викладача філологічних дисциплін до застосування технологій педагогічної освіти на етапі навчання в магістратурі. Визначено загальну логіку проведення дослідницької роботи з розкриттям змісту 4-х основних етапів дослідження. Запропоновані очікувані результати.

Ключові слова: професійно-педагогічна підготовка, майбутній викладач-філолог, технології педагогічної освіти, організаційно-педагогічні умови підготовки майбутнього викладача філологічних дисциплін до застосування технологій педагогічної освіти.

Стратегія розвитку національної системи освіти формується відповідно до сучасних інтеграційних і глобалізаційних процесів, вимог переходу до постіндустріальної цивілізації. Якісна освіта розглядається сьогодні як необхідна умова забезпечення сталого демократичного розвитку суспільства [3]. З огляду на це набуває актуальності пошук ефективних шляхів підвищення якості освітніх послуг, апробації та впровадження інноваційних педагогічних систем і технологій, які забезпечать високий рівень професійної компетентності майбутнього фахівця і, як результат, його конкурентоспроможність на сучасному світовому ринку праці.

У першу чергу, це стосується підготовки майбутнього викладача, та зокрема викладача філологічних дисциплін. Адже саме він ви-

ступає провідником української чи іноземної мови та культури, поширювачем гуманістичної системи цінностей, сприяє формуванню в студентів цілісної картини світу, комунікативної компетентності, критичного мислення. Суспільство потребує підготовки фахівців нової генерації, здатних формувати та розвивати в громадян спроможність до самостійного продуктивного вивчення мов як засобу самореалізації та пристосування до динамічних умов життя.

Підготовка майбутнього викладача філологічних дисциплін здійснюється на основі Закону України «Про вищу освіту» (2014), Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 рр., Стратегії реформування вищої освіти в Україні до 2020 р., Концепції розвитку освіти України на період